

**PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE
FAKULTA MANAŽMENTU**

POSUDOK OPONENTA PRE HABILITAČNÉ KONANIE

**Názov habilitačnej práce: TEORETICKÉ A METODOLOGICKÉ ASPEKTY
EARNINGS MANAGEMENTU V PODMIENKACH KRAJÍN
VYŠEHRADSKEJ ŠTVORKY**

Autorka: Ing. Katarína Valášková, PhD.

**Pracovisko autorky: Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta prevádzky a ekonomiky
dopravy a spojov, Katedra ekonomiky**

Oponent: doc. Ing. Dana Kiseľáková, PhD., Fakulta manažmentu PU v Prešove,
Konštantínova 16, 080 01 Prešov

Študijný odbor: 3.3.15 Manažment

Na základe schválenia Vedeckej rady Fakulty manažmentu Prešovskej univerzity v Prešove a menovania za opONENTA pre habilitačné konanie predsedom vedeckej rady prof. Ing. Róbertom Štefkom, Ph.D. dňa 6.11.2020, predkladám oponentský posudok pre habilitačné konanie Ing. Kataríny Valáškovej, PhD. V prvom bode posudku Posúdenie habilitačnej práce je celkové zhodnotenie predloženej habilitačnej práce, ako aj zhodnotenie naplnenia jej stanoveného cieľa, adekvátnosti použitých vedeckých metód a dosiahnutých prínosov. V ďalších bodoch je stanovisko k ostatným predloženým materiálom a záverečné zhodnotenie. Uvádzam nasledujúce skutočnosti:

1. Posúdenie a zhodnotenie habilitačnej práce

Aktuálnosť zvolenej témy habilitačnej práce

Predložená habilitačná práca je zameraná na aktuálnu problematiku konceptu *Earnings managementu* z teoretického a praktického hľadiska, s osobitným dôrazom na danú problematiku v európskom priestore – v krajinách Vyšehradskej štvorky. V širšom kontexte otvára problémové okruhy a diskutuje otázky flexibility zasahovania a využívania *účtovných techník* vo finančných výkazoch a výsledkoch podnikateľských subjektov z akceptovateľného/legálneho alebo negatívneho/manipulačného hľadiska alebo až etického/neetického hľadiska. Zaoberá sa aj základnými otázkami motívov, stimulov a vzťahov subjektov k praktikám riadenia ziskov, ich legalizácii vo finančnom účtovníctve za účelom dosiahnutia lepšej pozície na trhu, vplyvu na kapitálové trhy a ochranu trhov a investorov. Nakoľko je táto problematika pomerne málo známa a rozpracovaná v daných podmienkach krajín V4, považujem ju za vysoko aktuálnu a potrebnú na hľadanie riešení problémov, perspektív trhu, investovania a vhodných spôsobov merania a riadenia ziskov v kontexte medzinárodných princípov IFRS a GAAP.

Metodológia výskumu, vhodnosť zvolených metód spracovania

Účelom realizovaného výskumu autorky v rámci prierezovej analýzy bolo nájsť odpovede na výskumné otázky, či podniky v krajinách V4 manipulujú zisky a akým smerom je realizovaná prípadná manipulácia so ziskami. Cieľom práce bolo aj analyzovať zmeny manipulácie so ziskami v priebehu rokov a posúdiť úroveň riadenia ziskov medzi krajinami V4 navzájom (prostredníctvom stanovenia hypotéz a štatistického overovania/testovania významnosti). K detekcii prípadnej manipulácie so ziskami sú autorkou využívané ekonometrické modely - aktuálne ziskové modely, zamerané na riadenie časového rozlíšenia (aktuálu) a ktoré sú založené na stanovení celkových prírastkov (akruálov) a ich zmenách. Finálnu analyzovanú skupinu-vzorku tvorilo osem aktuálnych ziskových modelov – str.65 práce (ich východiskom bola detailná teoretická analýza v práci) s 12 premennými, založených na lineárnej regresii, ktoré boli aplikované pre vzorku viac ako 11000 podnikov, s využitím databázy Amadeus, a reálnych účtovných dát podnikov v rokoch 2015-2018.

Akceptovaním výberových kritérií pre selekciu podnikov bola vytvorená databáza z viac ako 11000 podnikov, sledovaných v 4 rokoch, pričom analýza bola založená na viac ako 44000 pozorovaniach, čo je vzhľadom na ostatné realizované štúdie jeden z najrozsiahlejších realizovaných výskumov. Oceňujem originalitu výskumu aj vhodne zvolené štatistické a ekonometrické metódy a postupy spracovania pri overovaní podmienok lineárnej regresie, primeraný výber ekonometrických modelov a ich premenných, regresné modelovanie, ako aj praktickú aplikáciu, zhodnotenie a porovnanie aktuálnych ziskových modelov v jednotlivých krajinách V4 a za V4 spolu, kde výsledky lineárnych regresí sú uvedené v prílohách práce A,B,C,D,E.

Zhodnotenie poznatkovej bázy

Celá habilitačná práca je spracovaná na vysokej odbornej a akademickej úrovni, pričom autorka pracovala s veľkým množstvom relevantnej odbornej knižnej a najmä zahraničnej časopiseckej literatúry z renomovaných databáz, s dôrazom na európske štúdie a aj svetové. Kritické rešerše literatúry je výborne spracované, oceňujem jeho teoretickú vývojovú komplexnosť, vrátane množstva highly cited papers, a bibliografia je tak na viac ako 20 stranách práce (vyše 200 publikácií). V teoretickej časti bolo predstavených spolu 36 detekčných podnikových modelov – 26 aktuálnych ziskových modelov a 10 ekonomických ziskových modelov, s poukázaním na ich postupný vývoj a modifikácie, výhody alebo nedostatky jednotlivých modelov, a boli východiskom pre experimentálnu časť práce.

Dosiahnuté výsledky práce

Výsledky empirického skúmania autorky v kapitole 4 preukázali detekčnú schopnosť viacerých analyzovaných modelov: s využitím upraveného koeficientu determinácie v jednotlivých krajinách V4 – str. 76, predikovaného znamienka premennej podľa modelov krajín – str.78, priemernej smerodajnej odchýlky podľa modelov – str.81,82, štatistickej významnosti modelov a ich premenných, str.85, a s primeranou interpretáciou, porovnaním a zhodnotením zistených výsledkov, určenie *najvhodnejšieho modelu s detekčnou vypovedacou schopnosťou pre vybranú krajinu*, s dôrazom na špecifiká krajiny a štatistickú významnosť/relevantnosť modelov. Identifikácia EM a zhodnotenie relevantných modelov v jednotlivých krajinách bolo preukázané, t.j. potvrdenie alebo nepotvrdenie manipulácie so ziskami. Ďalšie zistenia boli zamerané na zistenie smeru a rozsahu manipulácie so ziskami – v kapitole 5. Boli zistené štatisticky významné rozdiely: *všetky podniky krajín V4 manipulujú so ziskami – uprednostňujú manipuláciu smerom nahor, miera manipulácie so ziskom smerom nadol je oveľa väčšia ako smerom nahor, rozsah manipulácie zvyšovaním je významne vyšší ako znižovaním* – str.101-102-103.

Splnenie cieľov

Cieľom práce bolo na základe zistených skutočností zodpovedať výskumné otázky a overiť hypotézy EM. Otázka manipulácie so ziskami v jednotlivých krajinách a preskúmanie problémov pri manipulácii s príjmami bola riešená *prostredníctvom identifikácie diskrečných aktuálov*, ktoré sú dané vzťahom medzi celkovým aktuálom a hypotetickými vysvetľujúcimi faktormi. Vybrané detekčné ekonometrické modely(8 modelov) predpokladali, že diskrečný aktuál je lineárne závislý od ročnej zmeny výnosov, pohľadávok, dlhodobého majetku, cash flow alebo návratnosti aktív, v rôznej kombinácii. Pre potvrdenie miery a rozsahu manipulácie so ziskami stanovenej odhadom sa v jednotlivých krajinách vytvorila hypotetická vzorka podnikov, ktoré neriadia zisk, pričom existencia rozdielov s konkrétnou reálnou vzorkou podnikov potvrdila ich legálnu manipuláciu - zistené výsledky v kapitole 5. Ciele habilitačnej práce boli splnené.

Prínosy pre ďalší rozvoj vedy a manažérskej praxe

Významnými prínosmi sú: určenie *najvhodnejšieho modelu EM s detekčnou vypovedacou schopnosťou pre jednotlivú krajinu, ako aj pre krajiny V4 – modifikovaný Jonesovej model na legálnu manipuláciu*, s dôrazom na špecifiká krajiny a štatistickú významnosť/relevantnosť modelov. V

krajinách s porovnateľným vývojom boli zistené rozdiely v prístupoch a praktikách riadenia ziskov. Podľa priemerného poradia je Poľsko najväčším manipulátorom ziskov, za ním nasleduje Maďarsko, a Česká republika, najnižšiu úroveň malo Slovensko. Testovanie významných rozdielov bolo realizované prostredníctvom testov párového porovnania krajín – s využitím vplyvu vybraných determinantov ekonomického rastu kompozitného indexu GCI a prepojením na tri kľúčové faktory v oblasti problematiky etickosti riadenia a manipulácie ziskov-str.107. Ide vždy o výsledok pragmatických a efektívnych manažérskych rozhodnutí v rámci účtovných predpisov/štandardov a reputácie podnikov - dopady využitia EM na obchodnú a finančnú činnosť/výkonnosť a kvalitu ziskov podnikov. Výsledky práce možno využiť v teoretickej, akademickej, praktickej manažérskej aj vedeckej rovine.

Otázky do diskusie – v kontexte výsledkov, motívov, vplyvov a dopadov EM 6. kapitoly

1. Vplyv Earnings managementu na perspektívy trhu v Európe a V4 pre ďalšie obdobie 2020-2021 – vzhľadom na meniace sa trhové podmienky - vo väzbe na problémové oblasti EM, efekty rastu a motívy manipulácie
2. Vplyv EM pri využívaní derivátov – str.23, 109-110 vo vzťahu ku kapitálovému trhu a ochrany sofistikovaných investorov – motívy kapitálového trhu
3. Ktoré Vaše zistenia považujete za najvýznamnejšie pre slovenské podniky /zistená najnižšia úroveň manipulácie? Aké Vaše návrhy/opatrenia v legislatívnej/daňovej/finančnej oblasti by boli aktuálne najvhodnejšie pre diferenciaciu EM?

Celkové zhodnotenie habilitačnej práce

Formálna úprava práce, štruktúra obsahu, rozsah, prehľadnosť a celková úroveň spracovania habilitačnej práce je na veľmi vysokej odbornej a vedeckej úrovni (206 strán). Autorka sa venuje tejto problematike dlhodobo po stránke teoretickej, praktickej a výskumnej, čo je zrejmé z jej interdisciplinárneho prístupu k spracovaniu problematiky, má už pomerne bohaté skúsenosti. Práca spĺňa všetky kritériá, kladené na tento typ prác. Habilitantka preukázala prostredníctvom habilitačnej práce svoju vedecko-odbornú profiláciu a skúsenosti, jej práca reflektuje výsledky, dosiahnuté v doterajšom vedeckom a pedagogickom pôsobení a je prínosom pre vedu aj manažérsku prax.

Protokol o kontrole originality: 8,87 % zhody

Kontrola originality preukázala veľmi nízku zhodu s inými zdrojmi, čo svedčí o celkovej vysokej originalite práce a korektnosti citovania rozsiahleho množstva použitých bibliografických zdrojov.

2. Zhodnotenie pedagogickej, publikačnej a vedecko-výskumnej činnosti, ohlasov

Predložené materiály svedčia o plnení všetkých požadovaných kritérií v pedagogickej oblasti, ako aj všetkých kritérií v publikačnej oblasti. Počtom aj kvalitou publikačných výstupov v databázach WoS a Scopus habilitantka vysoko prevyšuje požadované kritériá, a to svojou kvalitnou publikačnou aktivitou, vysokým počtom ohlasov, ako aj udelením ocenenia atribútu vedeckej excelentnosti pre najcitovanejší vedecký článok. Participovala aj na riešení viacerých výskumných projektov ako zodpovedný riešiteľ-vedúci a spoluriešiteľ a má značný potenciál podieľať sa na rozvoji odboru manažment vo viacerých oblastiach.

3. Záverečné zhodnotenie

Na základe posúdenia predloženej habilitačnej práce a predložených materiálov o pedagogickej vedecko-výskumnej a publikačnej činnosti Ing. Kataríny Valáškovéj, PhD. konštatujem, že menovaná spĺňa všetky kritériá stanovené pre habilitačné konanie na Fakulte manažmentu Prešovskej univerzity v Prešove. Predloženú habilitačnú prácu s názvom **Teoretické a metodologické aspekty Earnings managementu v podmienkach krajín Vyšehradskej štvorky** hodnotím pozitívne a odporúčam ju prijať ako súčasť habilitačného konania a zároveň

**odporúčam na základe úspešného habilitačného konania
menovať Ing. Katarínu Valáškovú, PhD.**

za docentku
v odbore 3.3.15 Manažment

V Prešove 25.11.2020

.....
doc. Ing. Dana Kiseľáková, PhD.